

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
В. Н. КАРАЗІНА
СОЦІОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ**

Кафедра прикладної соціології та соціальних комунікацій

Пояснювальна записка

до кваліфікаційної роботи

на тему

**«ІНТЕРНЕТ ЯК ЗАСІБ СОЦІАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ ТА ВПЛИВУ
В УМОВАХ ВІЙНИ»**

Виконала: студентка 4 курсу групи ЗСМК-42
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 061 Журналістика
Шишканова Валерія Дмитрівна

Керівник: кандидат соціологічних наук, доцент
Мурадян Олена Сергіївна

Харків – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	3
1 ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ІНТЕРНЕТУ ЯК ЗАСОБУ СОЦІАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ.....	6
1.1 Поняття та властивості інтернету як засобу комунікації.....	6
1.2 Функції інтернету як засобу комунікації.....	11
Висновки до розділу 1	16
2 РОЛЬ ІНТЕРНЕТУ, ЯК ЗАСОБУ СОЦІАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В УМОВАХ ВІЙНИ	18
2.1 Напрямки використання інтернету в умовах війни.....	18
2.2 Аналіз аудиторії інтернету в умовах війни	22
2.3 Роль інтернету як засобу соціальної комунікації та впливу в умовах війни	28
Висновки до розділу 2	31
3. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТУ, ЯК ЗАСОБУ СОЦІАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	33
3.1 Проблеми використання інтернету в умовах війни.....	33
3.2 Перспективи використання інтернету в умовах війни.....	38
Висновки до розділу 3	42
ВИСНОВКИ.....	44
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	47
Додаток А.....	51
Додаток Б	52
Додаток В.....	53

ВСТУП

Актуальність дослідження «Інтернет як засіб соціальної комунікації та впливу в умовах війни» можна обґрунтувати з ряду перспектив:

1. Військова комунікація. В сучасних умовах конфліктів, інформаційна боротьба має величезне значення. Дослідження може допомогти зрозуміти, як використання інтернету впливає на воєнну стратегію, психологію війни та маніпуляції через медіа.

2. Громадська думка. Інтернет відіграє важливу роль у формуванні громадської думки, особливо в часи конфлікту. Дослідження допоможе висвітлити, як впливають медіа та соціальні мережі на переконання та погляди громадян під час війни.

3. Медіакомунікації та зв'язки з громадськістю. Розвиток сфери медіакомунікації та зв'язків з громадськістю вимагає розуміння та адаптації до нових умов, зокрема в умовах війни. Дослідження допоможе надати важливі висновки для покращення стратегій комунікації в умовах конфлікту.

4. Психологічний аспект. Вплив війни на психіку людей та способи подолання стресу можуть бути вивчені через аналіз соціальних мереж та інших онлайн ресурсів.

5. Міжнародна співпраця. Дослідження може сприяти розвитку міжнародної співпраці у сфері медіакомунікації, допомагаючи країнам зрозуміти вплив інтернету на суспільство та політичні процеси в умовах війни.

Враховуючи сказане вище, вивчення окресленої теми може внести важливий внесок у розвиток сфери медіакомунікації та зв'язків з громадськістю, а також сприяти кращому розумінню впливу війни на суспільство та міжнародні відносини.

Мета: теоретично та практично дослідити особливості інтернету як засобу соціальної комунікації та впливу в умовах війни.

Для реалізації окресленої мети необхідно вирішити такі завдання дослідження:

1. Висвітлити поняття та властивості інтернету як засобу комунікації;
2. Розкрити функції інтернету як засобу комунікації;
3. Окреслити напрямки використання інтернету в умовах війни;
4. Проаналізувати аудиторію інтернету в умовах війни;
5. Обґрунтувати роль інтернету як засобу соціальної комунікації та впливу в умовах війни;
6. Систематизувати проблеми та перспективи використання інтернету, як засобу соціальної комунікації в умовах війни.

Об'єкт дослідження: інтернет як засіб комунікації.

Предмет дослідження: інтернет як засіб соціальної комунікації та впливу в умовах війни.

Методи дослідження:

1. Аналіз: Включає в себе пошук наукових статей, книг, дисертацій та інших джерел, що стосуються використання інтернету в умовах війни та його впливу на соціальну комунікацію. Також цей метод полягає у вивченні та оцінці контенту веб-сайтів, соціальних мереж, форумів та інших онлайн-ресурсів для виявлення ключових тем, тенденцій та патернів у комунікації в умовах війни.

2. Синтез: Цей метод включає узагальнення та об'єднання різних джерел та типів інформації (текстової, графічної, відео тощо) для створення повнішого та комплекснішого уявлення про соціальну комунікацію в умовах війни в інтернеті.

3. Систематизація: Цей метод передбачає організацію та класифікацію інформації, отриманої в процесі дослідження, для зручності аналізу та подальшого використання.

4. Узагальнення: Цей метод включає в себе підбиття підсумків дослідження та висновків на основі отриманих даних для виявлення основних тенденцій та відхилень у соціальній комунікації в умовах війни.

Структура кваліфікаційної роботи: робота складається зі вступу, трьох розділів (теоретичного та практичного характеру), висновків до розділів та

загальних висновків, списку використаних джерел (містить 33 найменування).

Робота містить 6 таблиць, 7 рисунків.

Загальний обсяг дослідження становить 50 сторінок.

1 ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ІНТЕРНЕТУ ЯК ЗАСОБУ СОЦІАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

1.1 Поняття та властивості інтернету як засобу комунікації

Інтернет є неабияким засобом комунікації, який змінив сутність спілкування та взаємодії людей у всьому світі. Він поєднує мільйони користувачів у віртуальному просторі, дозволяючи швидко обмінюватися інформацією, думками та ідеями.

Термін «комунікація» походить від латинського слова «communicatio», що означає «роблю спільним, зв'язую». У науковій літературі цей термін використовується з початку ХХ століття і має кілька трактувань. По-перше, це розглядається як засіб зв'язку між будь-якими об'єктами матеріального і духовного світу. Друге визначення розглядає комунікацію як передачу інформації від людини до людини. І, нарешті, третє визначення описує комунікацію як передачу і обмін інформацією в суспільстві з метою впливу однієї людини на іншу.

Соціокомунікаційні процеси включають у себе всі аспекти, пов'язані з проблемами соціальної диференціації та систематизації комунікативних засобів. Ці засоби мають різну природу, структуру, функції та ефективність і відносяться як до міжособистісних, так і до масових комунікацій [1, с. 50].

Інтернет-простір служить для створення специфічних форм комунікації, таких як інтернет-комунікації, які можна порівняти з раніше визначеними типами. Кожен вид комунікації в інтернеті має свою унікальну специфіку, яку варто враховувати.

Наприклад, у міжособистісних комунікативних зв'язках через інтернет можна виділити чотири основні типи: текстову, відео-, аудіо- та фотокомунікації. Кожен з цих видів має свої особливості, які впливають на сприйняття та передачу інформації.

Хоча інтернет-комунікації є важливим елементом у сучасному світі, варто зазначити, що їхні можливості поки що обмежені. Текстова або статична

комунікація залишається найпоширенішою через свою доступність та простоту використання. Проте це також призводить до втрати частини емоційного виразу співрозмовника, що може бути важливим у вербальному спілкуванні [1, с. 68].

Розуміючи, що комунікаційний процес включає не лише передачу інформації, але і перетворення цієї інформації в соціально значущі дії, для соціологів важливо вивчати сам процес цієї трансформації. Мовна діяльність людей виступає як ключовий механізм цієї трансформації, що відтворює норми і правила спілкування в соціальному просторі і часі.

Інтернет-простір, незважаючи на всі свої особливості, також відкриває можливості для інформаційної комунікації в соціальних діях. Хоча це лише початок, оскільки інтернет ще не став повністю інструментом комунікації між великими групами людей, цей напрямок привертає увагу соціологів, що свідчить про потенційні можливості інтернет-комунікацій.

Інтернет відкриває можливість обміну файлами будь-якого формату, а коли аудіо чи текст не достатньо для максимальної передачі інформації та вражень, відео надає можливість перегляду всього заново. Під час відеорозмови користувач може спостерігати за співрозмовником, відчувати його емоції та отримуючи візуальний вплив під час спілкування. Це, фактично, створює враження живої розмови, з тією різницею, що учасники можуть бути на великій відстані один від одного [2, с. 124].

Якщо людина хоче висловити свої думки щодо політичної чи іншої ситуації, вона може використовувати свій власний блог для цього без обмежень у кількості публікацій та у будь-якому форматі.

Зазвичай для опису особливостей електронної комунікації використовується термін «комп'ютерно-опосередкована комунікація». Це підкреслює, що можливість взаємодії в мережі залежить від технічних засобів, насамперед комп'ютера. Також в літературі використовується термін «людино-комп'ютерна взаємодія», який, за Е. Холлом, відноситься до низькоконтекстуальної культури і базується на чітких логічних принципах

взаємодії та жорстких інформаційних обмеженнях в символах, тезаурусі, діалозі, діях та зворотньому зв'язку. Таким чином, розуміння повідомлення або інструкції комп'ютером можливе лише за абсолютно точного виконання відповідної команди чи інструкції. Термін «комп'ютерно-опосередкована комунікація» або «кіберкомунікація» найкраще визначає комунікацію, зберігаючи важливі терміни для розуміння суті слова (комп'ютер, середовище, кіберпростір, комунікація) [3, с. 88].

Соціальна взаємодія в електронних конференціях і чатах може призвести до різноманітних міжособистісних зв'язків серед учасників. Інтернет створює віртуальний простір, де ми можемо зустрічатися з друзями, колегами, коханими у будь-який час, незалежно від відстані. Поняття часу має свою особливість: пишучи повідомлення, ми усвідомлюємо, що адресату потрібен час для його прочитання, і це стає привілеєм для нас – можливість дати відповідь у відведений час.

Домінуючими соціально-психологічними принципами для мережевих спільнот стали індивідуалізм, свобода самовираження та прагнення до рівного доступу до інформації. Ці принципи не є формалізованими, оскільки не існує загальних правил або Конституції для інтернету. Тут можна провести паралель з реальним соціальним простором, де правила також формуються на основі існуючих можливостей та обмежень. Кожен ресурс сам встановлює свої правила та закони спілкування, які в основному базуються на візуальному сприйнятті та зовнішньому оформленні сторінок. Також вони враховують інформацію, яка міститься на них.

Саме середовище інтернету створює передумови для певної ідеології. Інтернет як мультинаціональний та полікультурний простір неможливий без крайнього лібералізму, де користувачі переважно самостійно встановлюють собі обмеження. Однак, якщо людина порушує правила, встановлені адміністратором, вона може бути покарана, отримуючи обмеження доступу до ресурсу. Це може бути тимчасове чи постійне обмеження, наприклад, блокування номера IP [3, с. 69].

Отже, взаємодія в інтернеті ґрунтується на спільних інтересах. Мережева спільнота об'єднує колективні інтереси, що формують атмосферу спілкування та соціальні зобов'язання. Це сприяє розвитку мережевої спільноти як специфічної форми соціальної структури, що визнана емпіричними дослідженнями як характерна ознака інформаційної епохи.

Одним із ключових механізмів функціонування мережевих спільнот є самоорганізація, яка призводить до соціальної стратифікації у доступі до інформаційних ресурсів і, відповідно, до владних повноважень. У відміню від традиційного правління, тут відсутня спеціальна група людей, що здійснює примус. Однак технічно можливий контроль держави над поведінкою учасників мережевих спільнот, що може змінити майбутнє функціонування інтернету як вільного простору для життя людей [4, с. 47].

На основі аналізу науково-методичних джерел [5; 6; 7; 8] варто виділити наступні властивості інтернету як засобу комунікації (Таблиця 1.1).

Таблиця 1.1 - Властивості інтернету як засобу комунікації

Властивість	Опис
Швидкість	Інформація передається майже миттєво, незалежно від відстані між користувачами.
Доступність	Інтернет доступний 24/7, 7 днів на тиждень, 365 днів на рік.
Глобальний охоплення	Користувачі з усього світу можуть спілкуватися один з одним.
Низька вартість	У порівнянні з традиційними методами комунікації, такими як телефон або пошта, інтернет є дуже дешевим.

Різноманітність інструментів	Існує широкий спектр інструментів для онлайн-спілкування, таких як електронна пошта, чат, форуми, соціальні мережі та відеоконференції.
Мультимедійність	Інтернет дозволяє передавати не лише текст, але й зображення, аудіо та відео.
Інтерактивність	Користувачі можуть спілкуватися один з одним у режимі реального часу.
Доступність інформації	В інтернеті можна знайти величезну кількість інформації на будь-яку тему.
Анонімність	Користувачі можуть спілкуватися анонімно, якщо вони того хочуть.
Децентралізація	Інтернет не контролюється жодною однією організацією або урядом.

Закінчення таблиці 1.1

У даному контексті також важливо виділити переваги інтернету як засобу комунікації:

- 1) Збільшує швидкість та ефективність комунікації.
- 2) Знижує вартість комунікації.
- 3) Розширює можливості для спілкування з людьми з усього світу.
- 4) Надає доступ до широкого спектра інформації.
- 5) Дозволяє спілкуватися анонімно [9, с. 167–170].

Але окрім переваг, існують також недоліки інтернету як засобу комунікації, і вони є наступними:

- 1) Може призвести до соціальної ізоляції.

2) Може бути використаний для поширення дезінформації та мови ворожнечі.

3) Може бути залежністю.

4) Не всі люди мають доступ до інтернету.

5) Онлайн-спілкування може бути не таким особистим, як спілкування віч-на-віч [9, с. 167–170].

Отже, інтернет являє собою важливий засіб комунікації, який перетворює спосіб, яким люди взаємодіють між собою. Цей віртуальний простір дозволяє спілкуватися, обмінюватися інформацією та враженнями у будь-який час та незалежно від географічного розташування. Важливо враховувати, що інтернет-комунікації мають свої особливості, такі як можливість використання різних форматів (текст, відео, аудіо, фото) та вплив на сприйняття та передачу інформації. Цей простір також відкриває можливості для самовираження, але потребує уваги до правил спілкування та можливого контролю.

1.2 Функції інтернету як засобу комунікації

Інтернет в сучасному світі відіграє надзвичайно важливу роль як засіб комунікації. Він забезпечує не тільки можливість обміну інформацією між людьми незалежно від їх місцезнаходження, але й створює нові форми спілкування та взаємодії. Важливо вивчити функції інтернету як засобу комунікації, щоб краще зрозуміти вплив цього середовища на сучасне суспільство та культуру спілкування.

Важливо зазначити, що інтернет, як важливий засіб комунікації, виконує ряд ключових функцій. Ці функції включають:

- 1) Комунікативну;
- 2) Інформаційну;
- 3) Ціннісно-регулюючу;
- 4) Розважальну [10, с. 54].

Варто проаналізувати детальніше кожну з них.

Комунікативна функція. Інтернет забезпечує можливість зв'язку та спілкування між людьми, незалежно від їхнього місця перебування. Він дозволяє створювати мережеві спільноти, об'єднувати людей за спільними інтересами.

Інформаційна функція. Інтернет є важливим джерелом інформації, доступ до якої відкритий для всіх користувачів. Він дозволяє швидко та оперативно отримувати актуальну інформацію про події у світі та різноманітні аспекти життя суспільства.

Ціннісно-регулююча функція. Інтернет впливає на формування цінностей та норм поведінки у суспільстві. Він може виступати як засіб формування громадської думки та визначення порядку денного, так і платформа для вираження різноманітних поглядів та ідей.

Розважальна функція. Інтернет надає можливості для розваг та відпочинку. Він створює унікальні можливості для отримання розважального контенту, спілкування з іншими користувачами та відчуття власної участі в різноманітних аспектах життя [11].

Таким чином, інтернет відіграє важливу роль у спілкуванні, інформаційному забезпеченні, формуванні цінностей та розвагах, ставши невід'ємною частиною сучасного життя.

У контексті даного дослідження варто детальніше проаналізувати саме комунікативну функцію інтернету.

Комунікативна роль інтернету полягає у тому, що він робить можливим спілкування без обмежень місцезнаходження. Технологія інтернету дозволяє створювати нові спільноти з єдиною базою інформації та загальними цінностями [12].

В аудиторії, якщо вона цього бажає, відбувається зміна ролей з простого сприймача повідомлень на активного учасника, що може взаємодіяти в будь-який момент. Інтерактивні можливості мережі дозволяють подолати природний розділ ролей.

У мережевій взаємодії виділяють три аспекти:

- 1) Можливість користувача формувати та реалізовувати запити на інформацію («люди і документи»);
- 2) Адаптованість інформаційної технології для користувачів («люди і технологія»);
- 3) Взаємодія між людьми («люди і люди»).

Інтерактивність також включає можливості контролю користувача над вмістом (запит, оцінка), участь у формуванні через постановку проблем для обговорення та ініціативу у дискусіях, авторство та обмін думками з іншими користувачами. Деякі з цих можливостей можуть бути застосовані у ЗМІ. Проте головна відмінність полягає в можливості горизонтального спілкування між користувачами, що в інших медіа не так очевидно.

Дослідники виділяють три рівні інтерактивності:

- 1) Двобічна – обмін повідомленнями між двома сторонами.
- 2) Реактивна або квазі-інтерактивна комунікація, де одна сторона отримує реакцію на свої повідомлення (тобто, є зворотний зв'язок).
- 3) Повністю інтерактивна комунікація, де всі учасники можуть обмінюватися інформацією на рівних умовах [12].

Щодо ключових функцій інтернету як засобу комунікації, варто зазначити наступні.

Спілкування [13; 14]:

1) Електронна пошта. Надсилання та отримання текстових повідомлень електронною поштою є одним з найпоширеніших способів онлайн-спілкування. Це швидкий, зручний і економічний спосіб надсилати повідомлення, документи та інші файли.

2) Миттєві повідомлення. Інструменти для обміну миттєвими повідомленнями, такі як WhatsApp, Viber і Telegram, дозволяють вести текстові чати з іншими користувачами в режимі реального часу. Це зручний спосіб спілкуватися з друзями, родиною та колегами.

3) Соціальні мережі. Платформи соціальних мереж, як-от Facebook, Instagram і Twitter, дозволяють користувачам створювати профілі, публікувати дописи, обмінюватися фотографіями та відео, а також спілкуватися з іншими користувачами. Це потужний засіб для підтримки зв'язку з друзями та родиною, знайомства з новими людьми та поширення інформації.

4) Відеозв'язок. Інструменти для відеодзвінків, як-от Skype, Zoom і Google Meet, дозволяють користувачам спілкуватися віч-на-віч за допомогою відео та аудіо. Це чудовий спосіб спілкуватися з людьми, які живуть далеко, або проводити онлайн-зустрічі.

5) Форуми та чати. Інтернет-форуми та чати дозволяють користувачам обговорювати теми, що їх цікавлять, з іншими людьми, які мають подібні інтереси. Це чудовий спосіб знайти інформацію, отримати підтримку та спілкуватися з людьми, які поділяють ваші погляди.

Обмін інформацією [15; 16]:

1) Пошукові системи. Пошукові системи, такі як Google і Bing, дозволяють користувачам знаходити інформацію в інтернеті. Це швидкий і простий спосіб знаходити веб-сайти, статті, зображення та інші ресурси.

2) Онлайн-енциклопедії. Онлайн-енциклопедії, такі як Wikipedia, надають користувачам доступ до інформації на широкий спектр тем. Це цінне джерело інформації для студентів, дослідників та всіх, хто хоче дізнатися більше про певну тему.

3) Сайти новин. Онлайн-новинні сайти дозволяють користувачам бути в курсі поточних подій у всьому світі. Це швидкий і зручний спосіб отримувати новини, статті та інші інформаційні матеріали.

4) Освітні ресурси. В інтернеті є багато безкоштовних та платних освітніх ресурсів, таких як онлайн-курси, навчальні посібники та електронні книги. Це чудовий спосіб вивчати нове, вдосконалювати свої навички та розширювати свої знання.

5) Бібліотеки та бази даних. Багато бібліотек та наукових установ надають доступ до своїх колекцій онлайн. Це дозволяє користувачам досліджувати різні теми, читати статті та інші матеріали.

У даному контексті також доцільно проаналізувати особливості розвитку соціальних мереж (Таблиця 1.2).

Таблиця 1.2 - Розвиток соціальних мереж

ПАРАМЕТР РОЗВИТКУ	2014	2024 (ПРОГНОЗОВАНО)
ЗРОСТАННЯ КОРИСТУВАЧІВ	Facebook: більше 1,3 млрд	Facebook: більше 2,8 млрд (станом на 2022 рік)
	Instagram: 200 млн	Instagram: більше 1 млрд (станом на 2022 рік)
	Twitter: більше 284 млн	Twitter: більше 330 млн (станом на 2022 рік)
РОЗШИРЕННЯ ФУНКЦІОНАЛУ	Основні: обмін повідомленнями, фото та статусами	Додаткові функції: Stories, Live-трансляції, покупки в додатках тощо
	Введення алгоритмів для новин	Штучний інтелект: персоналізація стрічок новин, рекомендації та фільтрація контенту
МОБІЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ	Широке використання мобільних версій	Збільшена мобільність: розвиток мобільних додатків та оптимізація для різних пристроїв
	Поява інтерактивних функцій для мобільних додатків	Додатки в реальному часі: фільтри для фото, AR-технології, об'ємні ефекти

БІЗНЕС ТА РЕКЛАМА	Початок ефективного використання реклами	Соціальний комерцій: платформи для онлайн-торгівлі, маркетплейси та інші комерційні ініціативи
	Розвиток аналітичних інструментів	Глибока аналітика: використання AI для аналізу поведінки користувачів, мікроцільові рекламні кампанії
ПРИВАТНІСТЬ І БЕЗПЕКА	Стурбованість з приводу приватності	Збільшена увага до безпеки: шифрування, двофакторна аутентифікація, боротьба з дезінформацією
	Заходи до зменшення кількості фейкових профілів	Акцент на дозволі користувачам керувати своєю приватністю та контролювати дані

Закінчення таблиці 1.2

Подана вище таблиця вказує на ключові аспекти розвитку соціальних мереж (у контексті функції спілкування) та їхню роль у зміні парадигми інтернет-комунікацій, підкреслюючи зростання значення цих платформ у сучасному соціокультурному просторі.

Отже, інтернет виконує різноманітні функції як засіб комунікації. Він об'єднує людей незалежно від їх місцезнаходження, надаючи можливість спілкування і обміну інформацією. Крім того, інтернет забезпечує широкі можливості для взаємодії та участі користувачів у створенні вмісту, що сприяє розвитку нових спільнот і формуванню загальних цінностей.

Висновки до розділу 1

У даному розділі було розглянуто різні аспекти поняття та властивостей інтернету як засобу комунікації. Визначено, що інтернет є унікальним середовищем, яке дозволяє спілкуватися та обмінюватися інформацією між користувачами незалежно від їхнього місцезнаходження. Така транскордонна комунікація стала можливою завдяки розвитку інтернет-технологій.

Також було проаналізовано основні функції інтернету як засобу комунікації. Виявлено, що інтернет виконує комунікативну, інформаційну, ціннісно-регулюючу та розважальну функції. Важливим аспектом є можливість користувачів впливати на зміст і процес комунікації, що сприяє активній участі та співпраці між ними.

Також було виявлено, що інтерактивні можливості інтернету дозволяють користувачам брати участь у обміні інформацією, постановці проблем, участі в обговореннях та іншій взаємодії з іншими користувачами та контентом. Це створює нові можливості для спілкування та взаємодії, розширює коло знайомств та підвищує рівень інформаційної культури користувачів.

2 РОЛЬ ІНТЕРНЕТУ, ЯК ЗАСОБУ СОЦІАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В УМОВАХ ВІЙНИ

2.1 Напрямки використання інтернету в умовах війни

В умовах війни інтернет стає не лише засобом комунікації та доступу до інформації, але й потужним інструментом для боротьби, підтримки та виживання.

Але, перш ніж досліджувати напрямки використання інтернету в умовах війни, важливо проаналізувати доступні види підключення (Таблиця 2.1).

Таблиця 2.1 - Види доступу до інтернету та їх особливості

Вид Доступу	ОСОБЛИВОСТІ
МОБІЛЬНИЙ ІНТЕРНЕТ	<ul style="list-style-type: none"> - Забезпечує мобільність та гнучкість; - Використовується через смартфони та планшети; - Залежить від мережі зв'язку (4G, 5G).
ШИРОКОСМУГОВИЙ (Wi-Fi)	<ul style="list-style-type: none"> - Забезпечує високу швидкість підключення; - Широка покриття в межах приміщень; - Використовується у домашніх та офісних мережах.
ОПТИЧНИЙ ІНТЕРНЕТ (FIBER)	<ul style="list-style-type: none"> - Надзвичайно висока швидкість передачі даних; - Зазвичай використовується для домашніх та корпоративних мереж.
СУПУТНИКОВИЙ ІНТЕРНЕТ	<ul style="list-style-type: none"> - Забезпечує доступ у віддалених або важкодоступних регіонах; - Залежить від супутникового зв'язку;

	- Може мати обмежену пропускну здатність.
КАБЕЛЬНЕ ІНТЕРНЕТ	- Висока швидкість передачі даних; - Використовується в домашніх та бізнесових мережах; - Може вимагати фізичного підключення.

Закінчення таблиці 2.1

Таким чином, сучасні технології надають різноманітні види доступу до інтернету, відзначаючись різною швидкістю, мобільністю та покриттям. Вибір конкретного виду залежить від потреб користувача та умов його використання [17].

Повертаючись до напрямків використання інтернету в умовах війни, варте уваги дослідження І. Чернова «Як українці використовують інтернет під час війни» [18].

Згідно зі словами І. Чернова, українці активно використовують інтернет у різних сферах життя:

- 93% використовують інтернет вдома,
- 52% – на роботі,
- 42% – у транспорті.

Під час війни українці стали активніше користуватися інтернетом, особливо для отримання важливої інформації про безпеку. Це дозволило громадянам похилого віку стати впевненішими користувачами інтернету.

Більшість українців проводять у мережі більше 4 годин на день, що є високим показником, особливо у порівнянні з попередніми періодами, зокрема під час пандемії COVID-19.

Найпоширеніші пристрої для доступу до інтернету – смартфони (95%), тоді як стаціонарний комп'ютер використовують лише 23% респондентів, головним чином серед людей віком 45-54 роки (Рисунок 2.1) [18].

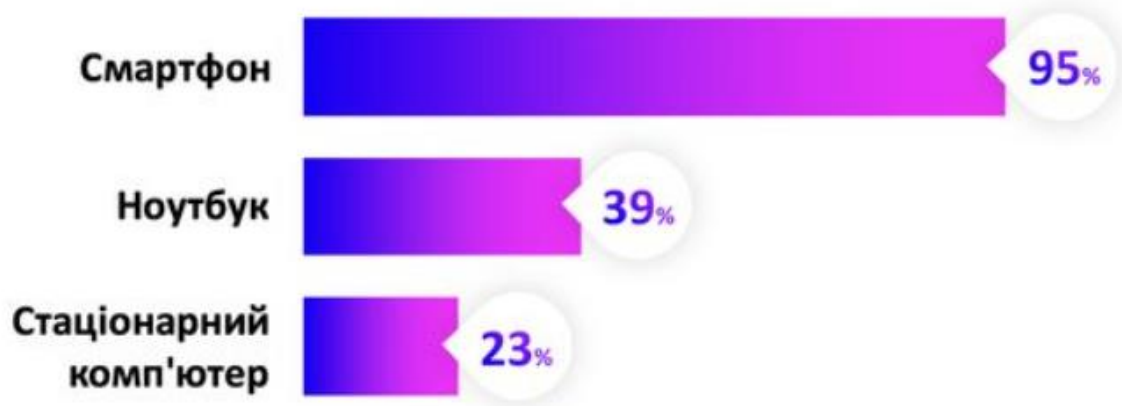

Рисунок 2.1 – Пристрої, які використовують українці

Українці використовують інтернет з різних причин: для виконання соціальних норм (91%), з метою підтримки зв'язків з друзями та знайомими (77%) та для роботи, без доступу до інтернету яка стає неможливою для 64% респондентів [18].

Окрім цього, за допомогою аналізу наукових джерел було визначено наступні напрямки використання інтернету в умовах війни (Таблиця 2.2).

Таблиця 2.2 - Напрямки використання інтернету в умовах війни

НАПРЯМОК	ОПИС	ВИДИ ДІЯЛЬНОСТІ
Інформаційна війна [19]	Поширення достовірної інформації, боротьба з дезінформацією та пропагандою, мобілізація підтримки	<ul style="list-style-type: none"> - Створення та поширення новинних статей та публікацій; - Ведення блогів та онлайн-щоденників; - Використання соціальних мереж для обміну інформацією;

		- Створення та участь у тематичних онлайн-спільнотах.
ЦИВІЛЬНИЙ ОПІР [20]	Координація протестів, бойкотів та інших форм ненасильницького опору	- Створення та поширення петицій; - Організація онлайн-заходів та акцій; - Координація дій волонтерів; - Збір коштів на підтримку протестного руху.
ЗБІР КОШТІВ ТА ГУМАНІТАРНА ДОПОМОГА [21]	Збір коштів на допомогу постраждалим від війни, координація доставки гуманітарної допомоги	- Створення краудфандингових кампаній; - Залучення донорської допомоги; - Координація з волонтерськими організаціями; - Надання інформації про потреби постраждалих.
ПСИХОЛОГІЧНА ПІДТРИМКА [22]	Надання психологічної підтримки людям, які постраждали від війни	- Надання онлайн-консультацій; - Проведення психологічних тренінгів та вебінарів;

		<ul style="list-style-type: none"> - Створення груп підтримки; - Надання інформації про ресурси психологічної допомоги.
ОСВІТА [23]	Забезпечення доступу до освіти для дітей та дорослих, які змушені були покинути свої домівки або втратили доступ до шкіл	<ul style="list-style-type: none"> - Проведення онлайн-уроків та лекцій; - Надання доступу до онлайн-курсів та навчальних матеріалів; - Створення онлайн-бібліотек та освітніх платформ; - Організація онлайн-іспитів та оцінювання.

Закінчення таблиці 2.2

Таким чином, умови війни значно змінюють способи використання інтернету. Вони стають платформою для інформаційної війни, цивільного опору, збору коштів та гуманітарної допомоги, психологічної підтримки та забезпечення доступу до освіти. Інтернет стає важливим інструментом для координації дій та мобілізації громадян в умовах конфлікту, сприяючи взаємодії та обміну інформацією в реальному часі.

2.2 Аналіз аудиторії інтернету в умовах війни

З метою аналізу аудиторії інтернету в умовах війни було проведено онлайн опитування серед 100 українців.

Мета: дослідити особливості використання інтернету аудиторією в умовах війни.

Цільова аудиторія: користувачі інтернету, які проживають у країні, де триває війна, або які евакуювалися з неї.

Тривалість: 10-15 хвилин.

Структура опитування:

1. Демографічні дані.

—Вік.

—Стать.

—Місце проживання зараз.

—Рівень освіти.

—Зайнятість.

2. Використання інтернету до війни.

—Як часто Ви користувалися інтернетом?

—Для чого Ви використовували інтернет найчастіше? (робота, навчання, спілкування, розваги, новини, інші)

—Які онлайн-платформи та сервіси Ви використовували найчастіше?

3. Використання інтернету під час війни.

—Як змінилося ваше використання інтернету після початку війни?

—Для чого ви використовуєте інтернет зараз? (отримання інформації, спілкування з близькими, пошук допомоги, інші)

—Які онлайн-платформи та сервіси ви використовуєте найчастіше зараз?

—З якими труднощами Ви стикаєтеся при користуванні інтернетом під час війни?

4. Вплив інтернету на ваше життя.

—Як інтернет впливає на ваше життя під час війни?

—Які потреби Ви маєте в інтернеті зараз?

—Чи вважаєте ви, що інтернет допомагає вам впоратися з ситуацією?

Результати даного опитування були оброблені за допомогою статистичних методів. На основі отриманих даних було складено звіт, який

містить інформацію про особливості використання інтернету аудиторією в умовах війни, він є наступним.

1. Демографічні дані.

— Вік: 35-55 років (54%), до 35 (36%), від 55 років (10%) (Рисунок 2.2).

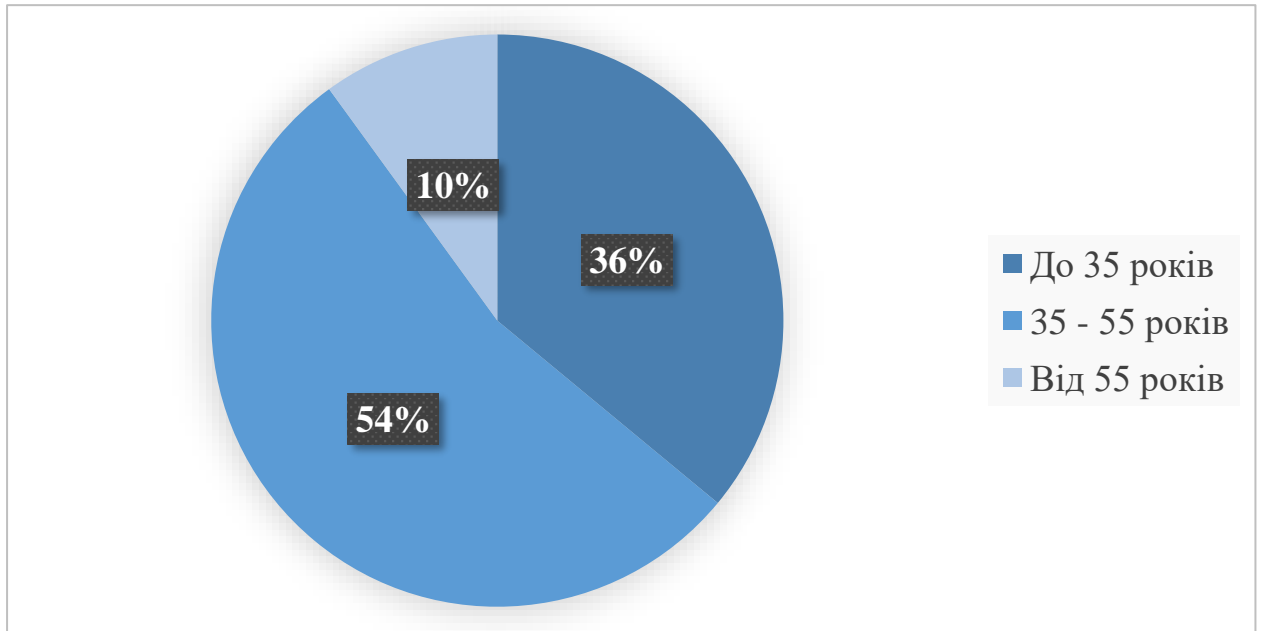

Рисунок 2.2 – Вік аудиторії інтернету в умовах війни

— Стать: Жінки (63%), чоловіки (37%) (Рисунок 2.3).

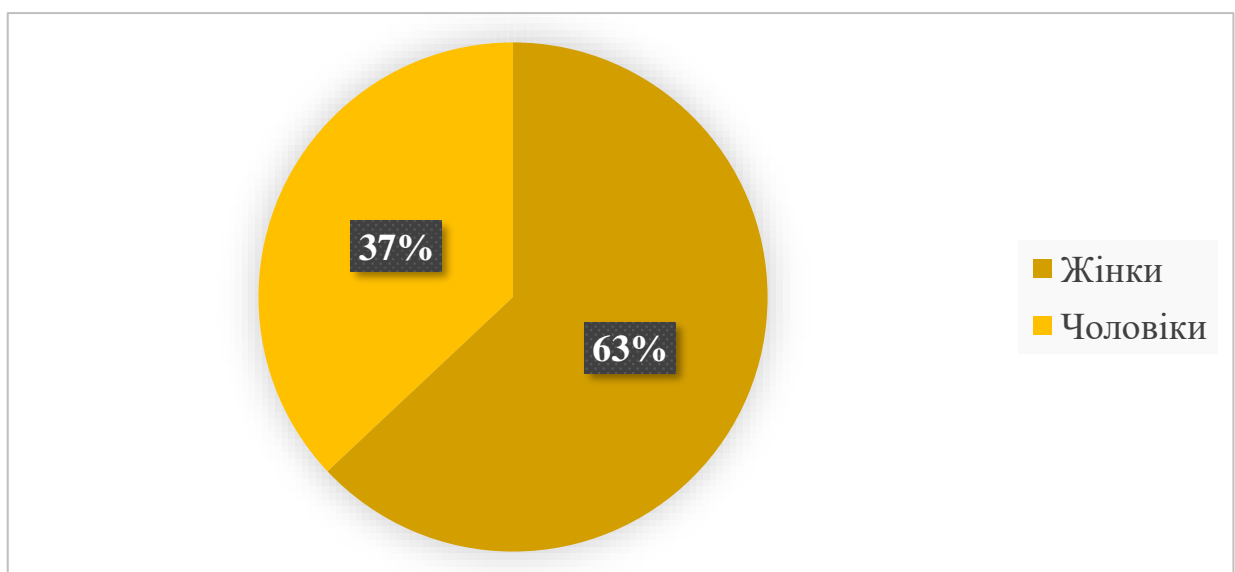

Рисунок 2.3 – Стать аудиторії інтернету в умовах війни

— Місце проживання: Україна (67%), Європа (25%), інші країни (8%)
(Рисунок 2.4).

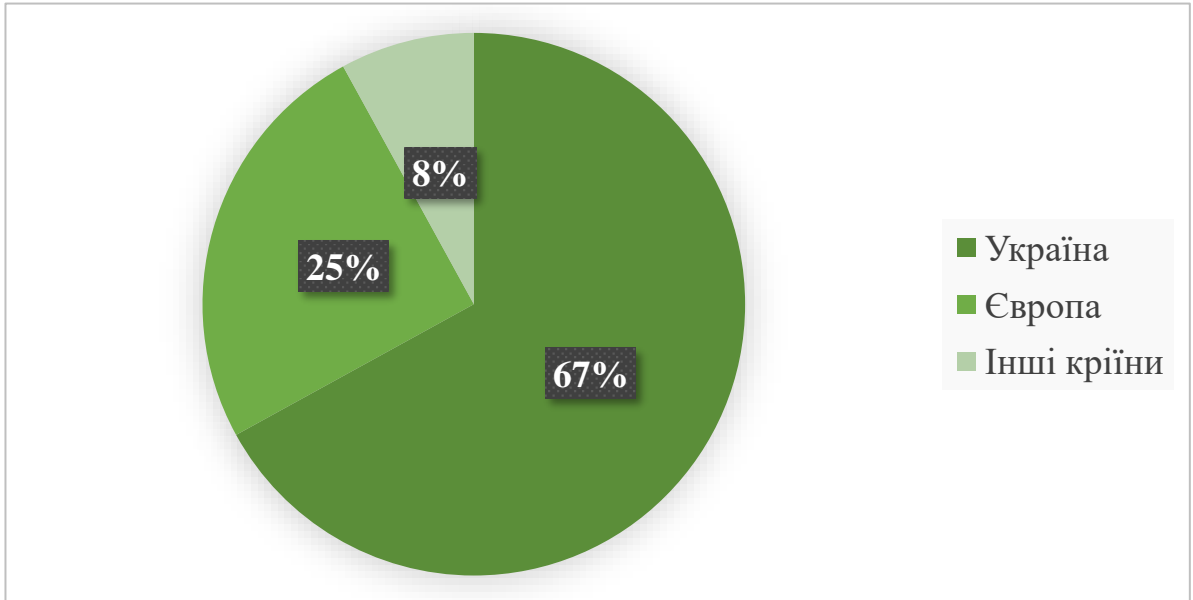

Рисунок 2.4 – Місце проживання аудиторії інтернету в умовах війни

— Рівень освіти: Вища освіта (80%).
— Зайнятість: Працюють (51%), Не працюють та не навчаються (12%),
Студенти (26%), Пенсіонери (11%) (Рисунок 2.5).

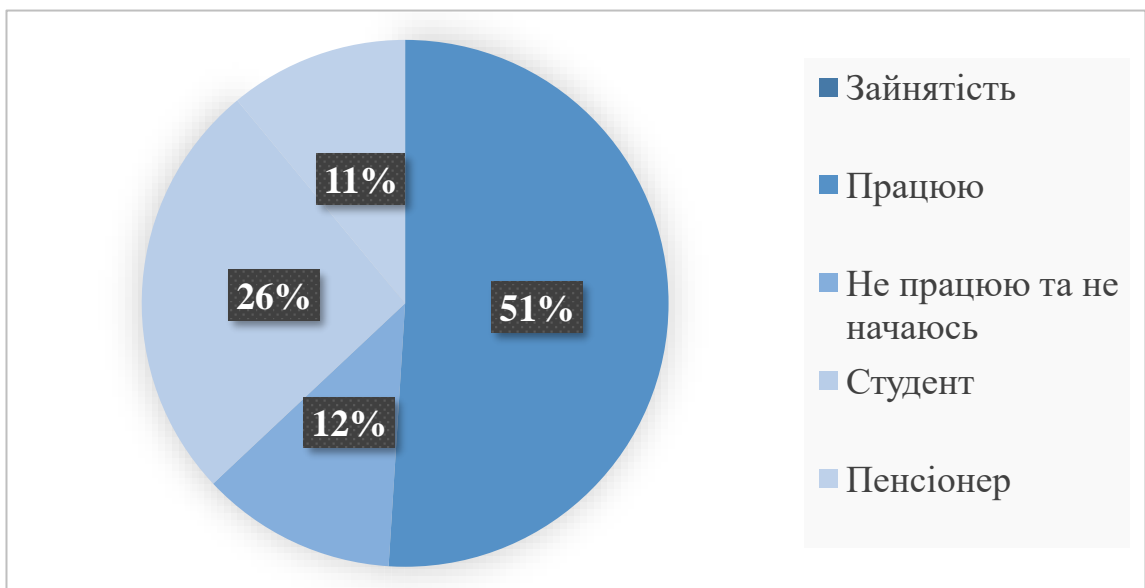

Рисунок 2.5 – Зайнятість аудиторії інтернету в умовах війни

2. Використання інтернету до війни.

— Частота використання: Щоденно (90%), Декілька разів на тиждень (6%), Не користуюсь часто (4%).

— Мета використання: Спілкування (36%), Обмін/отримання інформації (31%), Робота (13%), Навчання (11%), Розваги та інше (9%), Надання/пошук допомоги (0%) (Рисунок 2.6).

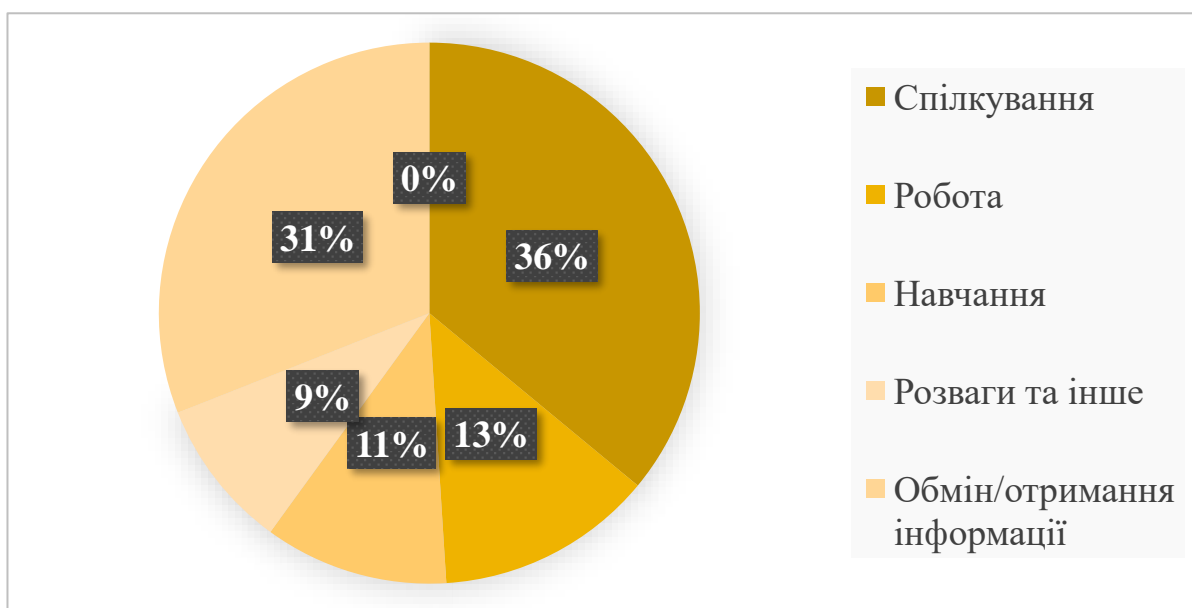

Рисунок 2.6 – Мета використання інтернету до війни

— Найпоширеніші платформи: Facebook (28%), Instagram (20%), YouTube (21%), Telegram (23%), Viber (8%). (Рисунок 2.7).

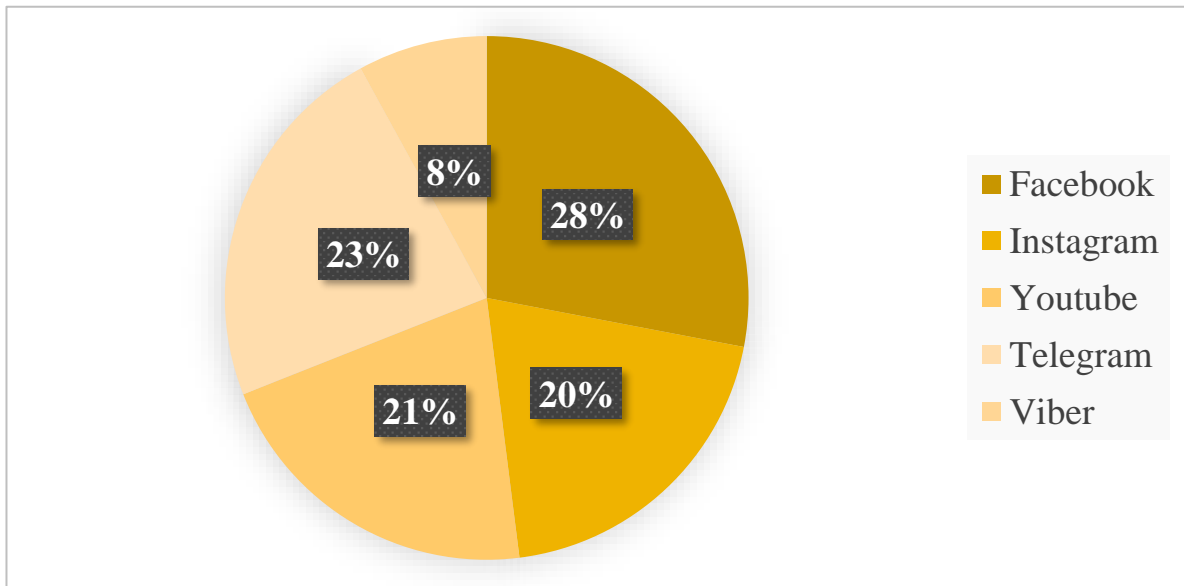

Рисунок 2.7 – Найпоширеніші платформи до війни

3. Використання інтернету під час війни.

— Зміни: Збільшення використання (83%), Зменшення використання (3%), Не змінилося (14%).

— Інтернет використовується частіше за все для: Спілкування (19%) Отримання/обмін інформації (41%), Пошук/надання допомоги (16%), Робота (15%), Навчання (6%), Розваги та інше (3%).

— Платформи, які більше за все використовуються: Facebook (17%), Instagram (16%), YouTube (11%), Telegram (52%), Viber (4%).

— Чи стикалися Ви з такими труднощами як нестабільний доступ до інтернету, кібератаки, дезінформація: Так (87%), Ні (6%), Не впевнений(-на) (7%).

4. Вплив інтернету на життя.

— Потреби: Доступ до достовірної інформації (58%), Підтримка зв'язку з близькими (36%), Доступ до онлайн-послуг (6%).

— Допомагає впоратися зі стресом: Так (81%), Ні (19%).

Таким чином, інтернет відіграє важливу роль у житті людей під час війни. Він використовується для отримання інформації, спілкування з близькими, пошуку допомоги та підтримки морального духу.

Найбільш поширеними платформами є Facebook та Telegram.

Люди стикаються з труднощами, пов'язаними з нестабільним доступом до інтернету, кібератаками та дезінформацією.

Важливі потреби аудиторії включають доступ до достовірної інформації, підтримку зв'язку з близькими та доступ до онлайн-послуг.

Інтернет може допомогти людям впоратися з ситуацією війни, але для цього необхідне покращення кібербезпеки та надання цільової допомоги.

Важливо зазначити, що дані представлені в цьому звіті, є результатом опитування 100 дорослих і не можуть бути екстраповані на всю аудиторію інтернету в умовах війни.

2.3 Роль інтернету як засобу соціальної комунікації та впливу в умовах війни

Насамперед, важливо зазначити, що інтернет-комунікація, особливо через соціальні мережі, відіграє значущу роль у зміні та зростанні впливу соціальних мереж у нашому сучасному суспільстві. Варто розглянути детальніше роль інтернету як засобу соціальної комунікації:

1) Глобальна взаємодія: Соціальні мережі, як частина інтернет-комунікації, дозволяють користувачам взаємодіяти глобально, незалежно від фізичного розташування. Це відкриває можливості для обміну інформацією, ідеями та культурними враженнями між користувачами з різних частин світу.

2) Сприяння соціальним взаємодіям: Соціальні мережі служать платформою для зближення людей, об'єднання друзів, родини та колег, а також для знайомства з новими людьми, що сприяє формуванню глобальних спільнот та соціальних зв'язків [24, с. 90–91].

3) Інформаційна відкритість: Інтернет-комунікація через соціальні мережі надає величезний потік інформації. Користувачі можуть швидко дізнатися про новини, події та тренди в різних галузях, що розширює їхні можливості доступу до інформації.

4) Освітня функція: Соціальні мережі дозволяють обмінюватися знаннями та дослідженнями. Групи та сторінки на платформах, таких як Facebook або LinkedIn, можуть служити майданчиками для фахових обговорень, чого раніше бракувало в традиційних засобах комунікації.

5) Підтримка комунікації брендів: Інтернет-комунікація грає ключову роль у рекламі та взаємодії брендів зі своїми клієнтами через соціальні мережі. Компанії використовують ці платформи для взаємодії зі споживачами, побудови бренду та рекламних кампаній.

6) Сприяння культурним рухам: Інтернет-комунікація в соціальних мережах стимулює поширення культурних рухів, ідей та трендів. Такі масові рухи можуть впливати на суспільство та формувати глобальні стереотипи.

7) Активна участь у політиці: Інтернет-комунікація через соціальні мережі впливає на політичні процеси, забезпечуючи платформу для вираження політичних переконань, організації протестів та обговорення глобальних політичних питань [24, с. 90–91].

Інтернет-комунікація і соціальні мережі, таким чином, не лише розширюють можливості комунікації, а й глибоко впливають на різні аспекти нашого суспільства, що створює нові підходи та форми взаємодії між людьми.

Соціальні мережі внесли значний вклад у розвиток інтернет-комунікацій, впливаючи на способи взаємодії, обміну інформацією та побудови віртуальних спільнот. Нижче розглянуто ключовий внесок соціальних мереж у розвиток інтернет-комунікацій:

1) Глобалізація спільнот: Соціальні мережі забезпечують можливість взаємодії користувачів з усього світу. Це розширює географію спілкування та дозволяє людям об'єднуватися в глобальні спільноти, що необмежено територією чи місцезнаходженням [25, с. 72–78].

2) Більше можливостей для самовираження: Соціальні мережі створюють платформу, де користувачі можуть висловлювати свої думки, ідеї та творчість через текстові повідомлення, фото, відео, аудіо та інші мультимедійні засоби. Це розширює можливості для самовираження та творчості.

3) Розширення можливостей комунікації: Спілкування в соціальних мережах не обмежується приватними повідомленнями. Користувачі можуть обговорювати публічні події, створювати групи і спільноти, обмінюватися думками на різноманітні теми, що розширює сферу віртуальної комунікації.

4) Більш ефективна реклама і маркетинг: Соціальні мережі стали важливим інструментом для реклами та маркетингу. Платформи, такі як Facebook, Instagram та Twitter, дозволяють компаніям налагоджувати цільову аудиторію, взаємодіяти з клієнтами та ефективно просувати свої товари та послуги [25, с. 72–78].

5) Нові форми взаємодії та зворотного зв'язку: Соціальні мережі створюють можливості для більш активного залучення користувачів у діалог. Коментарі, лайки, ретвіти та інші функції дозволяють швидко виражати власну думку та реагувати на контент.

6) Сприяння громадським рухам і активізму: Соціальні мережі служать платформою для розповсюдження ідей, організації протестів та акцій. Вони можуть стимулювати громадську участь та сприяти розвитку громадянського суспільства.

7) Розбудова освітнього середовища: Соціальні мережі сприяють обміну знаннями та розвитку освітніх ініціатив. Групи та сторінки, присвячені освіті та науці, можуть служити цікавими ресурсами для студентів, вчених і всіх, хто бажає поглибити свої знання.

8) Підвищення соціальної свідомості: Соціальні мережі роблять інформацію більш доступною та широко поширеною. Це сприяє підвищенню соціальної свідомості, зокрема щодо глобальних проблем, подій та культурних аспектів [25, с. 72–78].

У контексті засобів соціальної комунікації, важливо зауважити, що соціальні мережі – це не просто платформи для публікації інформації. Це канали для діалогу, де можна спілкуватися з аудиторією, відповідати на запитання та вирішувати проблеми [26].

Під час кризи (війни) важливо мати чітку та узгоджену позицію. Це допоможе уникнути загострення ситуації та зберегти власну репутацію.

Інструменти та методи реагування на кризу:

1) Регулярні публікації. Інформуйте аудиторію про ситуацію, відповідайте на запитання та звертайтеся до їхніх побоювань.

2) Діалог. Заохочуйте спілкування та відповідайте на коментарі.

3) Прозорість. Будьте чесними та відкритими у своїх діях.

4) Емпатія. Висловлюйте співчуття та розуміння до людей, які постраждали від кризи.

5) Дії. Підтримуйте людей своїми діями, наприклад, пропонуючи допомогу або пожертвуючи кошти [26].

Приклади успішної адаптації до кризи

1) Європейська Бізнес Асоціація: Трансформувала онлайн-платформу Second Chance Bank в центр допомоги українцям під час війни.

2) Світові компанії: Об'єдналися, щоб надати інформаційну та гуманітарну підтримку Україні [26].

Таким чином, соціальні мережі є потужним інструментом, який можна використовувати для ефективної комунікації під час війни. Завдяки правильному підходу можна пом'якшити негативні наслідки війни, зберегти репутацію та підтримати свою аудиторію.

Висновки до розділу 2

У даному розділі було розглянуто ключові аспекти використання інтернету у період війни. Напрямки використання цієї технології включають забезпечення доступу до інформації, спілкування з близькими, пошук

допомоги та підтримки морального духу. Аналіз аудиторії інтернету під час війни показав, що люди стикаються з труднощами, такими як нестабільний доступ до мережі, кібератаки та дезінформація.

Дослідження підтвердило, що інтернет відіграє важливу роль у підтримці комунікації та взаємодії людей під час війни. Соціальні мережі, такі як Facebook, Instagram, Telegram та YouTube, стають платформами для спілкування та обміну інформацією в умовах конфлікту. Важливою потребою аудиторії є доступ до достовірної інформації, підтримка зв'язку з близькими та можливість скористатися онлайн-послугами.

Отже, можна зробити висновок, що інтернет відіграє важливу роль у житті людей під час війни, забезпечуючи засоби комунікації та підтримки. Для ефективного використання цієї технології у період конфлікту необхідне покращення кібербезпеки та надання цільової допомоги, що дозволить зменшити негативні наслідки війни та підтримати моральний дух населення.

3. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТУ, ЯК ЗАСОБУ СОЦІАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В УМОВАХ ВІЙНИ

3.1 Проблеми використання інтернету в умовах війни

У країнах, які завжди розвиваються, зокрема в Україні, розвиток інформаційного суспільства та використання інтернету відбувалися з відставанням у порівнянні з Сполученими Штатами Америки та Західною Європою. Це створило недостатньо досліджене поле, особливо в контексті використання інтернету в українському просторі [27, с. 281].

У Законі України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015» визначено, що ключовою умовою успішного розвитку інформаційного суспільства є забезпечення інформаційної безпеки під час користування інформаційно-комунікаційними технологіями, включаючи розвиток комп'ютерної та інформаційної грамотності серед громадян [28].

На сьогоднішній день інтернет має безліч негативних аспектів, які можуть призвести до негативних наслідків у реальному житті.

На основі аналізу різних класифікацій небезпечних впливів інтернету, які проводили вітчизняні та зарубіжні дослідники, О. Черних пропонує наступне уявлення про всі можливі загрози, що пов'язані з використанням інтернету.

Автор умовно класифікуємо ці загрози за сферами благополуччя людини:

1. Загрози фізичному благополуччю, які включають астенопатію, біль у спині, шії, епілепсію, зап'ястний синдром, тенденіти, стенокардію, висипи на шкірі обличчя, хронічний головний біль, запаморочення, зниження концентрації уваги, порушення сну, зустрічі з незнайомцями з мережі, педофілію, пропаганду психоактивних речовин, заклики до масового

вживання наркотиків, недбале ставлення до харчування, самозаподіяння шкоди, суїцид тощо.

2. Загрози психічному благополуччю, серед яких розповсюдження особистих даних в інтернеті, порушення конфіденційності та онлайн-недоторканності приватного життя, експлуатація довіри, кіберагресія, кібербулінг, залякування, розпалювання ненависті та нетерпимості, мова ворожнечі, тролінг, зміст порнографічного або сексуального характеру, секстинг, інтимність у інтернеті, жорстокі та азартні ігри, приниження гідності, порушення прав людини, низька якість інформації та інформаційне перевантаження тощо [27, с. 286].

3. Загрози соціальному благополуччю, що включають підвищену збудженість і депресивні стани, перешкоди у виконанні домашніх справ, зменшення часу, проведеного у реальному спілкуванні, залежність тощо.

4. Загрози матеріальному благополуччю, які включають рекламу, спам, віруси, незаконні завантаження, азартні ігри, кібератаки, кібертероризм, покупку товарів низької якості, втрату коштів, пошкодження програмного забезпечення комп'ютера, піратство, інтернет-злочинність, інтернет-шахрайство, різні форми інтернет-маркетингу, матеріальні збитки тощо [27, с. 287].

Також доцільно висвітлити наступні види загроз використання інтернету:

1. Отримання доступу до секретних або конфіденційних даних.
2. Порушення або повне припинення роботи комп'ютерної інформаційної системи.
3. Отримання доступу до керування роботою комп'ютерної інформаційної системи.
4. Знищення або спотворення даних [29].

Також, існує низка загроз для інформаційної безпеки, серед яких основними є:

1. Потрапляння в інформаційну систему шкідливого програмного забезпечення. Це включає віруси, троянські програми, мережеві хробаки, клавіатурні шпигуни, рекламні системи. Ці види програм можуть пошкодити дані або зловмисно використовувати ресурси системи.

2. Атаки хакерів. Хакери можуть спробувати незаконно отримати доступ до системи з метою крадіжки інформації або завдання інших шкідливих дій.

3. BotNet. Це мережа комп'ютерів, що складається з хостів, у яких запущено боти – автономні програми. Ці боти можуть бути використані для спаму, атак на інші комп'ютерні системи або інші шкідливі дії.

4. DdoS атаки. Це розподілена атака на відмову в обслуговуванні, яка має на меті зробити комп'ютерні ресурси недоступними для законних користувачів.

5. Фішинг. Це вид шахрайства, коли зловмисник виманює персональні дані у користувачів, наприклад, через підроблені веб-сайти або електронні листи.

Такі ж загрози існують і для смартфонів, як для стаціонарних комп'ютерів. Вони можуть бути відправлені через віруси, троянські програми, мережеві хробаки, рекламні модулі та інші шкідливі програми, призначені для різних типів мобільних пристроїв [29].

На підставі викладеного вище було виділено наступні проблеми використання інтернету в умовах війни (Таблиця 3.1).

Таблиця 3.1 - Проблеми використання інтернету в умовах війни

ПРОБЛЕМА	ОПИС	НАСЛІДКИ	РІШЕННЯ
Перебої в роботі інтернету	Пошкодження інфраструктури, перевантаження	Обмежений доступ до інформації,	Вдосконалення інфраструктури, резервування

	мереж, відключення електроенергії.	комунікації та онлайн-послуг.	каналів зв'язку, використання альтернативних джерел живлення.
КІБЕРАТАКИ	Зростання кількості кібератак з боку ворога.	Дезінформація, порушення роботи критичних систем, сіяння паніки.	Використання надійних паролів, двофакторної аутентифікації, VPN, кібербезпека.
ДЕЗІНФОРМАЦІЯ ТА ПРОПАГАНДА	Поширення дезінформації та пропаганди з боку ворожих ЗМІ та агентів.	Втрата довіри до достовірної інформації, маніпулювання суспільною думкою.	Критичне оцінювання інформації, перевірка з надійних джерел, використання фактчекінгових ресурсів.
ДОСТУП ДО ДОСТОВІРНОЇ ІНФОРМАЦІЇ	Обмежений доступ до достовірної інформації для людей, які живуть у зонах активних бойових дій.	Помилкові рішення, паніка, ризик для життя.	Надання достовірної інформації через надійні онлайн-канали, підтримка роботи ЗМІ, розповсюдженн

			я інформаційних брошур.
ПСИХОЛОГІЧНИЙ ВПЛИВ	Постійне перебування в онлайн-просторі з негативною інформацією.	Тривога, стрес, депресія.	Робіть перерви від інтернету, спілкуйтеся з близькими, звертайтеся за психологічною допомогою.
НЕБЕЗПЕКА ОНЛАЙН-СПІЛКУВАННЯ	Зловмисники можуть використовувати онлайн-платформи для пошуку жертв, поширення дезінформації та вербування людей.	Шахрайство, викрадення особистих даних, участь у незаконній діяльності.	Будьте обережні з ким спілкуєтеся, не діліться особистою інформацією з незнайомцями, використовуйте надійні паролі.
НЕРІВНІСТЬ ДОСТУПУ	Не всі люди в Україні мають однаковий доступ до інтернету.	Посилення соціальної нерівності, обмежений доступ до інформації та послуг.	Розширення доступу до інтернету в сільській місцевості, зниження вартості підключення, надання

			безкоштовного Wi-Fi у публічних місцях.
--	--	--	---

Закінчення таблиці 3.1

Отже, проблеми використання інтернету в умовах війни мають значний вплив на суспільство та індивідуальність. Вони включають перебої в роботі мережі, кібератаки, дезінформацію, обмежений доступ до достовірної інформації, психологічний вплив, небезпеку онлайн-спілкування та нерівність доступу. Розв'язання цих проблем потребує комплексного підходу, який включає вдосконалення інфраструктури, захист від кібератак, критичне оцінювання інформації та підтримку психологічного здоров'я громадян.

3.2 Перспективи використання інтернету в умовах війни

За останні десятиліття інтернет в Україні пройшов вражаючий шлях розвитку, ставши неодмінною частиною повсякденного життя громадян та ключовим фактором розвитку різних галузей. У сучасному світі, що невпинно вдосконалюється технологічно, розгляд аспектів подальшого розвитку мережі інтернет в Україні стає крайньою важливим завданням [31].

Погляд на майбутнє мережі в Україні обумовлений не лише потребами громадян у високошвидкісному та доступному інтернеті, але і стратегічними викликами, перед якими стоїть країна в умовах глобальних технологічних трансформацій.

Україна, як країна зростаючої інформатизації, стикається з низкою перспектив та викликів у розвитку мережі інтернет. Ось кілька ключових напрямків, які визначають перспективи розвитку інтернету в Україні:

1) Швидкість та доступність: Розширення широкосмугового доступу до інтернету у віддалених регіонах та підвищення загальної швидкості

з'єднань. Впровадження технологій 5G та розвиток оптичних мереж дозволять забезпечити стабільний та високошвидкісний доступ до мережі.

2) Цифрова освіта та інтернет для вивчення: Зростання використання інтернет-технологій у системі освіти, від введення електронних підручників до створення електронних освітніх платформ. Забезпечення доступу до якісної освіти для всіх шарів населення [32].

3) Електронне урядування (E-Government): Розвиток та вдосконалення електронних сервісів урядових структур, що спростить взаємодію громадян із державою, зменшить бюрократію та підвищить рівень доступності послуг.

4) Кібербезпека: Зміцнення заходів кібербезпеки в умовах зростання кількості кіберзагроз та кібератак. Розробка та впровадження ефективних стратегій захисту від кіберзлочинності та кібертероризму.

5) Інтернет речей (IoT): Інтеграція та розвиток мережі інтернет речей для забезпечення «розумного» функціонування міст, підприємств та господарств. Впровадження IoT може значно поліпшити якість життя громадян та підвищити ефективність різних галузей.

6) Електронна комерція та фінтех: Зростання електронної комерції та фінансових технологій, що стимулює економіку та сприяє розвитку електронних платіжних систем та фінансових послуг [32].

7) Розробка локального контенту: Створення та підтримка україномовного та культурно-відмінного контенту для задоволення потреб користувачів та підвищення популярності українського інтернет-простору.

Загалом, розвиток мережі інтернет в Україні визначається багатьма факторами, включаючи технічні новації, вдосконалення сервісів та стратегічні рішення для забезпечення доступності та якості з'єднань для всіх верств населення [33].

Щодо перспектив використання інтернету в умовах війни, варто зазначити наступні (Таблиця 3.2).

Таблиця 3.2 - Перспективи використання інтернету в умовах війни

СФЕРА	МОЖЛИВОСТІ	ВИКЛИКИ	РІШЕННЯ
Інформаційний фронт:	Протистояння ворожій пропаганді; Поширення достовірної інформації про перебіг війни; Збір та аналіз даних про дії ворога; Мобілізація міжнародної підтримки.	Кібератаки на українські ЗМІ та веб-сайти; Дезінформаційні кампанії; Тиск на інтернет-провайдерів.	Розвиток власних інформаційних ресурсів; Співпраця з міжнародними медіа; Використання сучасних технологій для боротьби з дезінформацією; Захист кіберінфраструктури.
ГУМАНІТАРНА ДОПОМОГА:	Збір коштів на допомогу постраждалим; Координація гуманітарних зусиль; Пошук людей, які потребують допомоги; Надання психологічної підтримки.	Небезпека шахрайства; Труднощі з доставкою гуманітарної допомоги в зони бойових дій; Нестача ресурсів.	Співпраця з перевіреними благодійними організаціями; Використання онлайн-платформ для координації допомоги; Забезпечення прозорості використання коштів;

			Залучення волонтерів.
ПІДТРИМКА ЕКОНОМІКИ:	Розвиток онлайн-бізнесу; Залучення інвестицій; Створення нових робочих місць; Підтримка малого та середнього бізнесу.	Кібератаки на економічну інфраструктуру; Нестабільність економічної ситуації; Відтік кадрів.	Забезпечення кібербезпеки; Стимулювання розвитку онлайн-бізнесу; Надання пільг та податкових стимулів для малого та середнього бізнесу; Підтримка експорту українських товарів.
ОСВІТА:	Надання доступу до освіти для дітей та дорослих, які постраждали від війни; Забезпечення дистанційного навчання; Розвиток онлайн-курсів та освітніх програм.	Нестача ресурсів; Недоступність інтернету в деяких регіонах; Психологічні проблеми у дітей, які постраждали від війни.	Залучення міжнародних організацій та донорів; Використання сучасних технологій для дистанційного навчання; Надання психологічної підтримки учням та вчителям.
СОЦІАЛЬНА ЗГУРТОВАНІСТЬ:	Підтримка зв'язку з	Поширення ворожнечі та ненависті в	Модерація онлайн-спільнот;

	<p>рідними та друзями; Об'єднання людей навколо спільних цілей; Розвиток волонтерського руху; Збереження культурної спадщини.</p>	<p>онлайн-просторі; Кібербулінг; Ізоляція людей, які живуть у зонах бойових дій.</p>	<p>Розвиток толерантності та поваги до різноманіття; Забезпечення доступу до психологічної допомоги; Збереження та популяризація української культури онлайн.</p>
--	---	--	---

Закінчення таблиці 3.2

Отже, перспективи використання інтернету в умовах війни включають протистояння ворожій пропаганді, збір та аналіз інформації, координацію гуманітарної допомоги, розвиток економіки через онлайн-бізнес, забезпечення доступу до освіти та підтримку соціальної згуртованості. Для досягнення успіху у цих напрямках необхідно вдосконалювати інфраструктуру, зміцнювати кібербезпеку та співпрацювати з міжнародними партнерами та благодійними організаціями.

Висновки до розділу 3

У даному розділі зазначено, що у контексті використання інтернету як засобу соціальної комунікації в умовах війни виявлено низку проблем, які включають перебої в роботі інтернету, кібератаки, дезінформацію та пропаганду, обмежений доступ до достовірної інформації, психологічний вплив, небезпеку онлайн-спілкування та нерівність доступу до інтернету. Для вирішення цих проблем важливо розвивати власні інформаційні ресурси,

співпрацювати з міжнародними партнерами, використовувати сучасні технології для боротьби з дезінформацією та забезпечення кібербезпеки, а також розширювати доступ до інтернету в сільській місцевості та зменшувати вартість підключення.

Перспективи використання інтернету в умовах війни полягають у використанні його для протистояння ворожій пропаганді, збір та аналіз інформації про ворожі дії, координації гуманітарної допомоги, розвитку онлайн-бізнесу, надання доступу до освіти та підтримки соціальної згуртованості. Для досягнення цих перспектив важливо забезпечити кібербезпеку, співпрацювати з перевіреними благодійними організаціями, використовувати онлайн-платформи для координації допомоги, стимулювати розвиток онлайн-бізнесу та забезпечувати доступ до освіти в умовах віддаленості.

ВИСНОВКИ

В результаті проведення даного дослідження варто зробити наступні висновки.

Інтернет є мережею, що об'єднує мільйони комп'ютерів по всьому світу, дозволяючи користувачам обмінюватися інформацією, спілкуватися, використовувати онлайн-сервіси та отримувати доступ до різноманітних ресурсів. Основною властивістю інтернету як засобу комунікації є його глобальність та доступність для користувачів з будь-якої точки планети. Крім того, інтернет є дуже швидким та зручним засобом передачі інформації, що дозволяє в реальному часі обмінюватися даними та спілкуватися з іншими користувачами.

Інтернет також має велику потужність у забезпеченні широкого спектру можливостей для комунікації. Він дозволяє використовувати різноманітні форми комунікації, включаючи електронну пошту, соціальні мережі, месенджери та відеозв'язок. Така різноманітність варіантів комунікації робить інтернет універсальним засобом для взаємодії між людьми, незалежно від їхнього місця проживання чи відстані між ними.

Функції інтернету як засобу комунікації включають у себе передачу інформації в реальному часі, що дозволяє користувачам спілкуватися миттєво незалежно від відстані. Ця можливість особливо важлива у віртуальних обговореннях, онлайн-конференціях та в інших ситуаціях, де швидкий обмін інформацією є важливим.

Крім того, інтернет дозволяє зберігати інформацію у цифровому форматі, що робить можливим доступ до неї в будь-який час із будь-якого пристрою з підключенням до мережі. Це сприяє збереженню історії спілкування, спрощує пошук необхідної інформації та дозволяє ефективно організувати спільну роботу над документами та проектами.

Напрямки використання інтернету в умовах війни можуть бути різноманітними і включати в себе спрощення комунікації між військовими та

цивільними структурами, швидке інформування громадськості про ситуацію на передовій, а також координацію гуманітарної допомоги та реагування на екстрені ситуації.

Додатково, інтернет може бути використаний для моніторингу воєнних дій, аналізу ситуації на ворожому фронті та передбачення можливих рухів противника. Також важливою є можливість використання інтернету для психологічної підтримки військовослужбовців та цивільного населення, що знаходиться в зоні конфлікту.

Крім того, в умовах війни інтернет може бути використаний для проведення аналітичних досліджень та збору інформації з ворожих джерел, що дозволяє отримувати цінні дані для прийняття стратегічних рішень. Також важливою функцією є можливість забезпечення безпеки та захисту важливих інформаційних ресурсів від кібератак і витоку конфіденційної інформації.

Не менш важливою є можливість використання Інтернету для залучення міжнародної підтримки та координації дій з іншими країнами у вирішенні воєнних конфліктів. Таким чином, інтернет стає важливим інструментом для ведення інформаційної та комунікаційної боротьби в умовах військових дій.

Важливо зазначити, що роль інтернету як засобу соціальної комунікації та впливу в умовах війни надзвичайно важлива. По-перше, інтернет дозволяє швидко та ефективно розповсюджувати інформацію про події, що відбуваються, та впливати на громадську думку. Соціальні мережі, блоги та новинні сайти стають платформами для обговорення важливих тем та обміну думками, що дозволяє формувати громадську думку та мобілізувати суспільство.

По-друге, інтернет дозволяє отримувати доступ до надійної інформації та фактів, що допомагає уникнути дезінформації та маніпуляцій. Громадяни можуть самостійно перевіряти інформацію та знаходити надійні джерела, що забезпечує більш об'єктивне уявлення про ситуацію в країні та світі.

Умови війни створюють низку проблем у використанні Інтернету як засобу комунікації. Однією з таких проблем є перебої в роботі інтернету через

пошкодження інфраструктури, перевантаження мереж та відключення електроенергії. Це може призвести до обмеженого доступу до інформації, комунікації та онлайн-послуг, ускладнюючи спілкування та роботу у важливі моменти.

Іншою проблемою є кібератаки, спрямовані на знищення або перешкодження роботі інформаційних систем. Зростання кількості кібератак у військовий період може призвести до дезінформації, порушення роботи критичних систем та сiania паніки серед населення. Для вирішення цих проблем необхідно вдосконалювати інфраструктуру, резервувати канали зв'язку та використовувати альтернативні джерела живлення.

Умови війни відкривають нові перспективи використання інтернету як засобу соціальної комунікації. Однією з них є змога використовувати інтернет для протистояння ворожій пропаганді, шляхом поширення достовірної інформації про перебіг війни. Також, завдяки інтернету, можливий збір та аналіз даних про дії ворога, що допомагає в управлінні військовими операціями та стратегією. Крім того, інтернет дозволяє мобілізувати міжнародну підтримку шляхом залучення уваги світової спільноти до конфлікту та його наслідків.

Проте, разом з перспективами, існують і виклики. Одним з головних є кібератаки на українські ЗМІ та веб-сайти, що може призвести до дезінформаційних кампаній та тиску на інтернет-провайдерів. Для ефективного використання інтернету в умовах війни необхідно розвивати власні інформаційні ресурси, співпрацювати з міжнародними медіа, використовувати сучасні технології для боротьби з дезінформацією та забезпечувати кібербезпеку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Афанасьєва О. М., Родіонов С. О., Кошарна В. В. Інтернет-комунікації в системі маркетингу. Вісник східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, 2020. № 6(262). С. 7–12. URL: <https://doi.org/10.33216/1998-7927-2020-262-6-7-12> (дата звернення: 08.05.2024).
2. Балинський І. О. Українські політичні інтернет-комунікації у світовому контексті : дис. ... канд. наук із соц. комунікацій: спеціальність 27.00.06. Львів, 2009. 201 с.
3. Бернацька С. Роль і вплив інтернет-комунікації на сучасну культуру мовлення. Вісник науки та освіти, 2023. № 4(10). URL: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-4\(10\)-62-75](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-4(10)-62-75) (дата звернення: 08.05.2024).
4. Воронова Т. Трансформація системи соціально-політичної комунікації держави: вплив соціальних (інтернет) мереж. Grani, 2023. Т. 26, № 2. С. 84–89. URL: <https://doi.org/10.15421/172331> (дата звернення: 08.05.2024).
5. Білан Н. І. Особливості інтернет-комунікації. Наукові записки Інституту журналістики, 2015. № 59. С. 51–54.
6. Чередник Л. А. Інтернет-комунікація як спосіб сучасного міжособистісного спілкування. Інформаційна освіта та професійнокомунікативні технології XXI століття : зб. матеріалів X Міжнар. наук.-практ. конф. Полтава : Сімон, 2017. С.161–167.
7. Стьопкіна А. С., Стьопкін А. В., Трубник І. В. Інтернет як засіб впливу інформаційних технологій на ціннісні орієнтації молоді. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології: наук. журнал. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2021. № 4(108). С. 362–372
8. Лазаренко Н. І., Коломієць А. М., Паламарчук О. М. Комунікація в Інтернет-просторі: психологічний аспект. Інформаційні технології і засоби навчання, 2018. № 3. С. 249–261.

9. Васильків І. Д. Громадянська освіта. Інтегрований курс, рівень стандарту: підручник для 10 класів закладів загальної середньої освіти. Тернопіль: Астон, 2018. 256 с.
10. Чаус О. К. Мас-медіа як чинник формування громадської думки в сучасному суспільстві: кваліфікаційна робота: спеціальність 054 «Соціологія». Київ, 2021. 86 с.
11. Основні функції інтернету. URL: <https://studfile.net/preview/5740848/page:14/> (дата звернення: 08.05.2024).
12. Комунікативні функції Інтернету. URL: <https://studfile.net/preview/5118756/page:33/> (дата звернення: 08.05.2024).
13. Готько О., Чайковська О., Наливайко Н. Соціальні Інтернет-мережі та віртуалізація суспільного життя. Молодь і ринок, 2016. № 2. С. 94–98.
14. Якущенко Ю., Глуценко К. Соціальні мережі як провідний вид віртуального спілкування. Соціально-гуманітарні аспекти розвитку сучасного суспільства, 2021. С. 413–417.
15. Любовець, Г. В. Пошукові системи в мережах Інтернету. Збірник наукових праць Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка, 2015. № 50. С. 202–210.
16. Добровольська В. В. Електронна бібліотека «Україніка»–унікальний інтегрований ресурс цифрової документальної спадщини. Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія, 2020. № 1. С. 79–87.
17. Різванли Н. Дискурсивні практики наукової інтернет-комунікації. Grail of Science, 2022. № 22. С. 197–199. URL: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.25.11.2022.37> (дата звернення: 08.05.2024).
18. Чернов І. Як українці використовують інтернет під час війни. URL: <https://speka.media/yak-ukrayinci-vikoristuyut-internet-pid-chas-vijni-9w131v> (дата звернення: 29.02.2024).

19. Саприкін О. А. Інтернет-ресурси як інструмент інформаційної війни й інформаційна безпека України. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*, 2015. № 2. С. 72–77.

20. Гарбар В. О. Інформаційне забезпечення руху громадянського супротиву на тимчасово окупованих територіях України під час російсько-української війни : кваліфікаційна робота: спеціальність 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» / Національний авіаційний університет. Київ, 2023. 124 с.

21. Карачун О. В. Автоматизована система координації гуманітарної допомоги: індивідуальний дослідницький проєкт: спеціальність 126 «Інформаційні системи та технології». Київ, 2022. 67 с.

22. Максименко С. Д., Карамушка Л. М., Чепелева Н. В., Кокун О. М. Про діяльність інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України щодо психологічної підтримки населення України під час воєнного стану. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 2023. № 5(1). С. 1–12.

23. Захарін С. Освіта під час воєнного стану: виклики та сучасний стан. *Актуальні питання у сучасній науці*, 2023. № 6 (12). С. 521–530.

24. Максим'як Т. Г. Соціальні мережі як інструмент відповідальності. *Актуальний філософський дискурс: трансформаційні зміни в умовах війни*, 2023. С. 90–91. URL: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-348-7-25> (дата звернення: 08.05.2024).

25. Мироненко В. В. Соціальні мережі в діяльності PR-фахівця. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Соціальні комунікації*, 2017. Т. 25, № 12. С. 71–79.

26. Чуприна А. Роль соціальних мереж у кризовій комунікації в умовах війни. URL: <https://eba.com.ua/rol-sotsialnyh-merezh-u-kryzovij-komunikatsiyi-v-umovah-vijny/> (дата звернення: 08.05.2024).

27. Черних О. О. Аналіз класифікацій загроз в Інтернеті. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка*, 2015. № 1(290). С. 281–289.

28. Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки: Закон України від 09.01.2007. № 537-V. Відомості Верховної Ради України. 2007. № 12. Ст. 102.

29. Інформаційна безпека. Загрози при роботі в Інтернеті і їх уникнення. URL: <https://www.miyklas.com.ua/p/informatica/10-klas/informatciini-tekhnologiyi-v-suspilstvi-322205/informatciina-bezpeka-navchannia-v-interneti-321523/re-0cf3c5d6-6a11-458b-b39d-889f102e9e71> (дата звернення: 08.05.2024).

30. Савченко Ю. Соціальні мережі як інструмент управління репутацією. Маркетинг в Україні, 2013. № 1. С. 17–18.

31. Севонькаєва О. Маркетингові комунікації в інтернет-середовище. Grundlagen der modernen wissenschaftlichen forschung, 2023. URL: <https://doi.org/10.36074/logos-31.03.2023.05> (дата звернення: 08.05.2024).

32. Старицька Н. Ю., Косенко О. П. Дослідження методів PR-комунікації в мережі Інтернет. VI Університетська науково-практична студентська конференція магістрантів Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" : матеріали конф. Харків : НТУ "ХПІ", 2012. С. 113-114. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/48784> (дата звернення: 08.04.2024).

33. Кленіна А. Ю. Текст-відгук як вторинний текст інтернет комунікації. Соціально-гуманітарні аспекти розвитку сучасного суспільства : матеріали всеукраїнської наукової конференції викладачів, аспірантів, співробітників та студентів, м. Суми, 21-22 квітня 2014 р. / Відп. за вип. О.М. Сушкова. Суми : СумДУ, 2014. С. 22-24. URL: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/34602> (дата звернення: 08.04.2024).

ДОДАТКИ

Додаток А

Форма для опитування

Шишканова В. Д. Опитування щодо користування інтернету до та після початку війни. Google Docs. URL: <https://forms.gle/ZRabkUeq6axfigrZA> (дата звернення: 10.04.2024).

Результати опитування

Шишканова В. Д. Результати опитування. Google Sheets. URL: https://docs.google.com/spreadsheets/d/1sl0Rz-PgbY95IbZgLTfIXjYlkzHSLZAv61tLiE6_TR4/edit?usp=sharing (дата звернення: 17.04.2024).

Діаграми з результатами опитування

Шишканова В. Д. Результати опитування діаграми. Google Sheets. URL: https://docs.google.com/spreadsheets/d/1kgPkOeXSmfwKcyxpBC3RpYJ3_ssQ59xESPBUc8cu8gM/edit?usp=sharing (дата звернення: 16.04.2024).